

RC Monitor

zpravodajský týdeník

ROČNÍK VI., ČÍSLO 24

8. listopad 2009

neprodejné

Z OBSAHU

Pohled z Říma: Zkratka k jednotě, str. 4

Nebe mezi fyzikou a metafyzikou, str. 6

Inspirace, str. 9

Caravaggio znovu objeven..., str. 12

Tradice Otců

Z listu svatého biskupa Ignáce Antiochijského [†107]

Ignác, zvaný též Theoforos, církvi Boha Otce i Pána Ježíše Krista, která je v asijské Filadelfii... Ve společenství krve Ježíše Krista tu církev zdravím, neboť ona je věčnou a trvalou radostí, především je-li zajedno se svým biskupem a jeho kněžími a jáhny, kteří jsou ustanoveni podle učení Ježíše Krista a které on podle své vůle utvrdil pevností svého svatého Ducha.

Nuže, jako děti světla pravdy se vyhýbejte rozkolu a špatným naukám. A kde je pastýř, tam za ním jděte jako ovce.

Neboť všichni, kdo jsou Boží a Kristovi, jsou s biskupem. Také všichni, kdo se kajícím vrátili k jednotě Církve, jsou rovněž Boží, takže mohou žít podle Ježíše Krista. Nemylte se, bratři moji, kdokoli jde za rozkolníkem, nebude mít účast v Božím království; a kdokoli žije podle cizího učení, nesrovnává se s Kristovým utrpením.

Dbejte tedy, abyste slavili jednu eucharistii, neboť jedno je tělo našeho Pána Ježíše Krista a jeden je kalich sjednocení v jeho krvi; a jeden je oltář, tak jako je jeden biskup spolu s kněžstvem a jáhny, svými spolumožebníky. Takže cokoli konáte, konejte podle Boha.

Bratři moji, mé srdce je láskou k vám zjihlé a bdí nad vámi s největší radostí. Nejsem to však já, ale Ježíš Kristus, neboť já spoutaný pro něho se přece jen bojím, protože ještě nejsem dokonale připraven. Ale vaše modlitba k Bohu mě zdokonalí, abych spoléhaje na evangelium jako živé tělo Ježíšovo a na apoštoly jako kněžstvo Církve dosáhl toho údělu, jehož se mi z Božího milosrdenství dostalo. (...)

O povaze, a nejenom té národní

Zamyšlení ke 28. říjnu

28. říjen vyvrcholil udělováním vyznamenání ve Vladislavském sále. Odměnění byli vojáci, političtí vězni, vědci, umělci, sportovci. Jako vždy se hned rozbíhá debata o tom, na koho se zapomnělo, kdo vyznamenán být nemusel, atd. Na vyznamenané osoby je možné mít různé názory.

Podstatnější ale je ceremoniál samotný. Žijeme v zemi, kde nás média prakticky denně masírují sebedraskavskými výlevy o naší „národní povaze“ (co to je?), o naší slabosti a nespolehlivosti, o ustupování totalitním režimům a dalším tlakům. Kdykoli ovšem autoři těchto paskvilů použijí slovo „my“ nebo „naše“, je jasné, že sebe do toho nepočítají. Zrádci, slabochi a udavači jsou jenom ti druzí.

Důstojnou odpovědí na tyto protičeské výpady je právě každoroční udílení vyznamenání. Ta překládají alternativní obraz našeho národa. Vyznamenání bývají každoročně vojáci, kteří nasazovali své životy za svobodné Československo. Pak vězni, kteří desítky let odolávali totalitnímu tlaku v komunistických lágrech. Pak vědci, kteří v nemožných podmínkách po celá léta odváděli solidní práci a obohatili světovou vědu řadou originálních objevů a vynálezů. Těch bylo letos nejvíce – sedm.

Na své cestě kancelářské síly jsem prošla několika vědeckými pracovišti. Pamatuji se dobře, jaké u nás byly pro vědu, výzkum a medicinu podmínky. Za průměrné platy živořili lidé, kteří měli i světové priority. Bez kvalitních přístrojů, při nedostatku léků se u nás na vědeckých pracovištích dělala kvalitní medicína. Za ponižujících podmínek se vědeckí pracovníci snažili, mnohdy úspěšně, o nové objevy. To je základ, na němž dnes stavíme, a je ostudné, že si to polistopadoví politici tak málo uvědomují.

Jednou do roka předstupují před veřejnost lidé, o nichž se jinak nepíše a nemluví. A jejich skromné vystoupení nám každoročně připomene, že náš národ má úctyhodné množství statečných a významných osobností.

Některé jiné národy jsou na svou minulost a na své elity hrdé. U nás se stalo módou vlastním národem pohrdat a vynášet o něm zkratovitě úsudky. Vlastenectví, tak živé ještě před 2. světovou válkou, dnes vymizelo, i když právě dnes máme na co být hrdí. Bez hrdosti na minulost se nám půjde do budoucnosti těžko.

Vlastenectví není žádný šovinismus. Je to poctivé přiznání všeho dobrého, co se u nás vykonalo, dokázalo a přežilo. Není toho málo.

Michaela Freiová

ZPRÁVY

V Maďarsku blahořečen mučedník z doby komunistického teroru

31. října byl v Ostrihomu blahořečen Boží služebník Zoltan Lajos Meszlényi, biskup a mučedník, maďarský kněz a odvážný pastýř, který byl pomocným biskupem v Ostrihomu v letech 1937–1950 a zemřel v důsledku brutálního mučení v komunistickém koncentračním táboře roku 4. března 1951. Beatifikační mši svatou sloužil arcibiskup Ostrihomu-Budapešti kardinál Peter Erdő a samotný akt blahořečení provedl z pověření Benedikta XVI. prefekt Kongregace pro svatořečení arcibiskup Angelo Amato.

„Roku 1950 jej kanovníci Ostrihomské katedrály zvolili proti vůli tehdejší komunistické vlády kapitulním

vikářem. Mons. Meszlényi přijal tuto volbu, třebaže si byl jasně vědom rizik. (...) Deset dní poté byl uvězněn a potom deportován do koncentračního tábora v Kistracsu, nedaleko Budapešti, a umístěn na samotku. Začalo tak období osmi měsíců věznění a mučení, které se skončilo jeho smrtí 4. března 1951. Celý proces beatifikace mohl být zahájen až po pádu komunistického režimu, který se příčiny jeho smrti snažil tajit. Teprve potom vyšly na světlo všechny dokumenty a svědectví...“ řekl arcibiskup Amato o novém blahoslaveném pro vatikánský rozhlas.

P. Milan Glaser SJ, Radio Vaticana

Svatořečení Mons. Zoltana Lajose Meszlényiho v Ostrihomu

Foto: www.esztergomi-ersekseg.hu

Liturgická komise nesouhlasí s otevřeným dopisem

V pátek 30. října proběhlo za předsednictví kardinála Miloslava Vlka a Mons. Františka Radkovského řádné zasedání Společné liturgické komise pražské arcidiecéze a plzeňské diecéze. Komise se zabývala i *Otevřeným dopisem mladých lidí všeho věku o liturgii*, který napsala a zveřejnila skupina chrámových varhaníků jako negativní reakci na hudební složku mše svaté, kterou slavil Svatý otec s mladými a ostatními poutníky ve Staré Boleslavi, a odezvou, kterou tento dopis vyvolal.

Přestože komise chápe důvody znepokojení signatářů dopisu, nemůže souhlasit

ani s jeho formou, ani způsobem prezentace, a odmítá je. Komise se nebude vyjadřovat k jednotlivým v dopise vyjádřeným tvrzením, výtkám a názorům, protože touto formou o Církvi a její liturgii jednat nelze. Chápe však, že vhodnost jednotlivých žánrů a druhů liturgické hudby představuje aktuální problém i výzvu, které volají po řešení. Jako první krok se proto rozhodla uspořádat dne 23. ledna příštího roku ve spolupráci s dalšími zainteresovanými institucemi veřejný studijní den – jednodenní konferenci věnovanou této problematice.

JiKu

Vietnam: Náboženství jako problém

Vietnamská vláda stále chápe náboženské aktivity „jako problém pro vládu a pro autoritu komunistické strany“. Říká to *Výroční zpráva o náboženské svobodě ve světě* vydaná před týdnem americkým ministerstvem zahraničí. Vietnamské ministerstvo zahraničí si stěžuje na americké vměšování.

„Zpráv o porušování náboženské svobody je méně, ale řada věřících stále zakouší obtěžování a represí,“ říká se ve zprávě. Vláda dosud nevrátila pozemky a nemovitosti farností v diecézích Vinh, Hue, Thai Ha a apoštolské delegace v Hanoji. V roce 2008 a 2009 se směly zaregistrovat některé náboženské organizace charitního typu. Problémy přetrvávají hlavně na místní úrovni. V některých oblastech ukládají místní úřady různá omezení a činí náboženským organizacím obtíže.

V roce 2006 vyňala americká vláda Vietnam ze seznamu „zemí vzbuzujících zvláštní znepokojení“.

Asia News

JAR: Křesťanské církve spolupracují s vládou

Křesťanští představitelé diskutovali s ministrem zdravotnictví a národním policejním komisařem. K diskusi vyzvala vláda. Ministr zdravotnictví označil HIV/AIDS za „metlu národa“. V některých oblastech je až 45 % nakažených. Stoupla i úmrtnost. Ministr řekl, že země potřebuje „masovou mobilizaci“ – testování, strategii léčby a prevence, a žádá církve, aby se snažily budovat zdravější společnost.

Národní policejní komisař vyzval křesťanské představitelé, aby spolupracovali na snížení zločinnosti. Mají posilovat morálku lidí a jejich komunit. Žádal o větší důraz na rodinu. Komisař žádá křesťany, aby kázali o zločinu rodičům a komunitám; ty mají chránit své děti před zločinností a domácím násilím.

Křesťané slíbili vzájemnou spolupráci i spolupráci s vládou. Vláda a křesťanské církve vytvoří stálé komise pro tento úkol.

Fides

ZPRÁVY

Šéf Vatikánské banky: I ekonomové mají právo námitky svědomí

Nedávno jmenovaný šéf Vatikánské banky (IOR) tvrdí že „vzhledem ke hrozbám biotechnologické revoluce, mají i ekonomové právo na námitku svědomí“. Titulkem tohoto znění opatřil prof. Ettore Gotti Tedeschi svůj článek zveřejněný na stránkách deníku *Osservatore Romano* (28.10.2009). Předseda dozorčí rady tzv. Institutu pro náboženská díla upozorňuje na tři vzájemně související činitele, které vyvolávají obavy o budoucnost lidstva. Prvním je nezbytnost co nejdříve vyřešení stávající krize. Druhým jsou možnosti, ale i rizika, která vytváří biotechnologická revoluce. A na třetím místě jmenuje známý italský ekonom soutěžení států v podpoře onoho nového sektoru, jakým se stala biotechnologie.

Podle mínění prezidenta vatikánské banky je příčinou ekonomické krize pokles přirozeného přírůstku obyvatelstva

a nevyvážený rozvoj. Oba ukazatele se přehlížejí, protože se má za to, že patří do oblasti morálky, kterou nesdílejí všichni. Hledají se proto jiná východiska, zejména za pomoci biotechnologické revoluce. Ta však ohrožuje etický rozměr tím, že ho relativizuje. Ačkoli může přinést mnoho dobrého do oblasti výživy, energie či zdravotnictví, je zároveň sto modifikovat matérii a genetickou strukturu a vytvářet tak syntetické biologické organizmy. Vzniká tak iluze, že bude pochopeno tajemství života, který snad bude možno naprogramovat, nebo dokonce vytvořit. Mezinárodní soutěžení v rozvíjení této oblasti tak může vést k úplné ztrátě pravdy o lidském životě. „Vzhledem k tomuto ohrožení má také ekonom právo na námitku svědomí,“ píše prof. Gotti Tedeschi ve vatikánském deníku *Osservatore Romano*.

P. Milan Glaser SJ, Radio Vaticana

V Zimbabwe hrozí krveprolití

Křesťanská aliance Zimbabwe vydala prohlášení, podle něhož zemi hrozí krveprolití kvůli zhoršení vztahů mezi premiérem Tsvangiraiem a prezidentem Mugabem, resp. jejich stranami. V Alianci jsou sdružení katolíci, anglikáni, evangelikálové a letničtí. Podle prohlášení hrozí dezintegrace a kolaps vlády, což může vést k násilí, jež bude mít zlý dopad na celý region.

Vláda národní jednoty byla ustavena v únoru 2009 po konfliktu mezi Mugabem a Tsvangiraiem. Dohody bylo dosa-

ženo díky zprostředkování Jihoafrického společenství pro rozvoj. Po měsících těžkostí prohlásilo Tsvangiraiovo Hnutí pro demokratickou změnu, že bude bojkotovat činnost vlády, a obvinilo presidentskou stranu, že je nespolehlivým a nečestným partnerem.

Do země dorazil zvláštní zpravodaj OSN pro mučení Manfred Novak, ale letištní policie kontrolovaná vládou ho hned na letišti poslala zpět.

Fides

Vyšla kniha o papežské návštěvě České republiky

V prodejní síti Karmelitánského nakladatelství (KNA) je k dostání publikace pojednávající o třídní apoštolské návštěvě papeže Benedikta XVI. v České republice, jež se uskutečnila 26.–28. září 2009.

Vedle velkého množství barevných fotografií, které zachycují různé okamžiky z třídní návštěvy Svatého otce, přináší publikace také všechny promluvy, homilie a pozdravy papeže Benedikta XVI. Dále zde najdete proslovy prezidenta ČR Václava Klause, kardinála Miloslava Vlka, brněnského biskupa Vojtěcha Cikrleho, předsedy České biskupské konference arcibiskupa Jana Graubnera, předsedy Ekumenické rady církví v ČR Pavla Černého, rektora Univerzity Karlovy Václava Hampla, zástupce studentů akademické obce Jaroslava Lormana a pozdrav zástupce mládeže Vladislava Janouškovec.

TK ČBK

Anglikánská výzva dílem katolické „krajní pravice“?

Světový etik Hans Küng označil katolickou nabídku anglikánům za tragedii. Prohlášení přinesla *La Repubblica*. Podle Künga je Vatikán ochoten obětovat i celibát, jen aby získal konvertity. Tento krok je podle něho dílem „krajní pravice“ v Církvi. Šéfredaktor *Osservatore Romano* odmítl Küngovo prohlášení a označil je za směšné.

Kathnet

Mozambik: Řeholnice pomáhají rozvoji

Vzdělávací centrum Marera, vedené řeholnicemi, vzdělává katechety pro celou diecézi Chimoio, která se rozkládá na 61 tisíc km² a má jen pět kněží. Sestry také vedou kurzy prevence AIDS: v regionu je čtvrtina populace HIV pozitivní, a proto neúčinnější je výchova ke zdrženlivosti a manželské věrnosti. Centrum v Marefe provozuje i praktické kurzy: 90% zdejších lidí se živí zemědělstvím a Církev se snaží je vzdělávat v dokonalejších metodách.

ACN

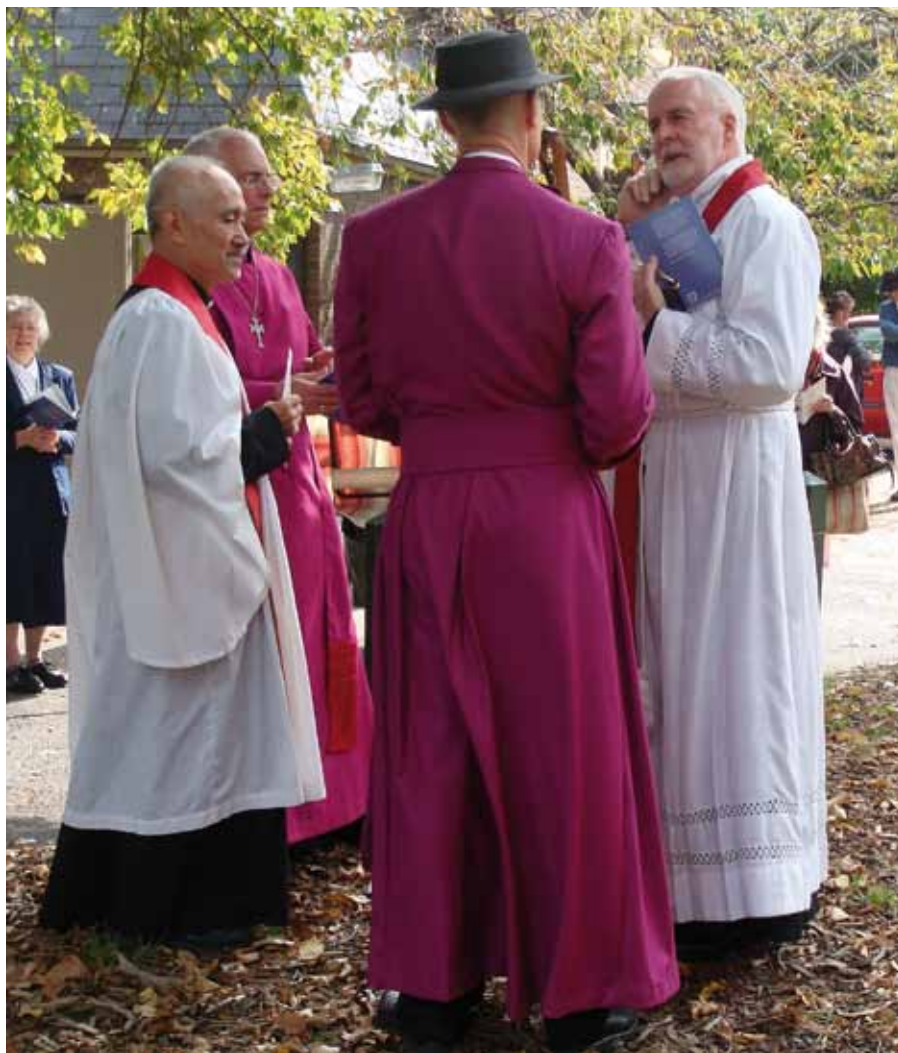
Milí čtenáři! Děkujeme za vaši podporu! V současné době je každý i sebemenší dar velmi cenný. Považovali jsme za tak důležité zprostředkovat vám a vašim prostřednictvím i celé společnosti přiloženou DVD o sociální nauce Církve, že jsme na jejich výrobu použili všechny finanční prostředky. Doufáme, že se Pán Bůh postará o další budoucnost. Těm, kdo si mohou dovolit finanční podporu, proto ze srdce děkujeme.

Res Claritatis

POHLED Z ŘÍMA

Zkratka k jednotě

Papež usnadňuje anglikánům přestup do katolické církve

Zda bude ale anglikánský ordinariát světit ženaté muže také v budoucnosti nebo zda bude napříště respektovat celibát, není ještě zřejmé. Kdyby papež uznal ženaté kněze za trvalý prvek anglikánské tradice – a mnohé naznačuje, že právě tak tomu bude – znamenalo by to v podstatě rezignaci na povinný celibát v západní církvi.

Na vlastní odpovědnost

Zmíněné nejasnosti jsou důsledkem toho, že text apoštolské konstituce upravující status bývalých anglikánů v katolické církvi stále ještě není znám. Minulé pondělí ho dokonce neznal ani sám kardinál Walter Kasper, zodpovídající ve Vatikánu za ekumenismus. Papež se totiž rozhodl jednat na vlastní pěst. Katoličtí biskupové anglosaských zemí, primas Anglikánského společenství, ba dokonce i kardinál Kasper a další přední zainteresované osobnosti byly o papežském rozhodnutí pouze informovány krátce před jeho zveřejněním. V prvním okamžiku neskrývali překvapení. Podle Damiana Thompsone, šéfredaktora hlavního katolického týdeníku ve Velké Británii, *The Catholic Herald*, papežův postup není náhodný. Benedikt XVI. se chtěl vyhnout kritikům, kteří by usilovali o zmaření jeho záměrů. Papežovy plány neschvalovali ani biskupové Velké Británie, ani kardinál Kasper, natož sami anglikáni. Zvláštní procedury usnadňující konverzi ke katolicismu by totiž podle nich oslabily a ještě více liberalizovaly anglikánské společenství a především by se mohly negativně projevit v ekumenických vztazích. Už kdysi, v 90. letech, když probíhal první exodus anglikánů nespokojených se svěcením žen na kněze, podařilo se britským biskupům Vatikán odradit od zavedení zvláštních procedur usnadňujících skupinové konverze.

Gentlemanské řešení

Větší řevnivosti se podařilo uniknout pravděpodobně díky zvláštní misi kardinála Williama Levady, který den před

Čtyřicet let se modlíme za jednotu. A nyní se ukazuje, že naše modlitby byly vyslyšeny způsobem, jaký nikdo nečekal. Tak arcibiskup Augustin Di Noia, sekretář Kongregace pro nauku víry, komentoval zprávu, kterou 20. října sděloval novinářům: vytvoření zvláštní struktury pro anglikány přestupující do katolické církve. Formálně se nazývá personální ordinariát. V praxi půjde o církve v církvi. Něco na způsob východních obřadů, vojenských diecézí nebo prelatury *Opus Dei*. Od té naposled jmenované se personální ordinariáty budou lišit především tím, že nebudou jedním, centralizovaným a mo-

nolitickým organismem, ale budou vznikat na lokální úrovni. Podle rozhodnutí Svätého otce anglikáni, kteří přestoupí na katolicismus, budou moci zachovat své dosavadní zvyklosti, tradice, modlitby, všechno to, co není v rozporu s katolickou vírou. Ženaté kněze nevyjímaje. Ti ovšem budou muset přijmout katolické kněžské svěcení. Ženatí anglikánští biskupové budou v katolické církvi pouze kněžími. Přesto, a to je důležité, budou moci stát v čele ordinariátu, a tedy jejich patýrské funkce v podstatě zůstanou zachovány. Kněžské svěcení nebude upřeno ani těm, kdo se na kněžství připravují a jsou již ženatí.

POHLED Z ŘÍMA

ohlášením papežových záměrů zavítal do Londýna. Prefekt Kongregace pro nauku víry přesvědčil dokonce primase Anglikánského společenství arcibiskupa Rowana Williamse k účasti na tiskové konferenci, která nové ordinariáty představovala veřejnosti. Arcibiskup Canterbury vydal prohlášení, ve kterém ujišťuje, že papežovo rozhodnutí není aktem proselytismu či agrese, nýbrž odpovídá na prosby těch, kdo chtějí přestoupit na katolicismus. Spolu s katolickým primasem Anglie a Walesu arcibiskupem Vincentem Nicholsem vydal arcibiskup Williams také prohlášení, v němž zdůrazňuje, že vytvoření zvláštních struktur pro bývalé anglikány neznamena konec katolicko-anglikánského dialogu. V podobném duchu se nesou i reakce anglikánských představitelů Spojených Států a Kanady. Negativně zareagoval pouze někdejší primas Anglikánského společenství arcibiskup George Carey. Požaduje vydání oficiální protestní noty kvůli tomu, že Svátý Stolec své rozhodnutí předem nekonzultoval s anglikánskou stranou. Nespokojené hlasy se ozvaly i na katolické straně, v liberálních církevních kruzích reprezentovaných mimo jiné týdeníky *The Tablet* ve Velké Británii nebo *America* ve Spojených státech. V redakčním článku britského časopisu čteme, že jediným důsledkem papežského rozhodnutí bude ekumenický zmatek a ještě větší rozdrobení anglikánů. A týdeník *America* se obává, že v katolické církvi přibude tradicionalistů, antifeministů a homofobů.

Na cestě za Petrem

Představitelé prokatolického proudu v anglikánské církvi přijali papežské plány s entusiasmem. Jde o svého druhu opozici, nespokojenou s postupující liberalizací, zejména s udělováním kněžského svěcení ženám a homosexuálům nebo s žehnáním svazků osob

Krzysztof Bronk

Papežova nabídka pro anglikány vrátila pravý význam ekumenismu, jehož cílem má být jednota a ne pouhé sblížení.

téhož pohlaví. Právě představitelé tohoto proudu, který rozhodně není monolitní, v posledních letech deklarovali, že vzhledem k degradaci anglikánského společenství pomýšlejí na přestup ke katolicismu. Nyní jsou překvapeni velkorysostí papežovy nabídky. Rychlý přestup do katolické církve už ohlásilo tzv. Tradiční anglikánské společenství, sdružující asi 400 tisíc lidí v Austrálii, Anglii, Africe, Indii, Kanadě a USA. Další tradicionalistická skupina *Forward in Faith* debatovala o papežském návrhu minulý víkend v Londýně. Připravenost k přestupu do katolické církve předběžně ohlásilo 12 britských biskupů, mezi nimi čelní osobnosti konzervativního proudu tamního anglikanismu. Odhaduje se, že jen v Anglii a Walesu se může „rekatolizace“ týkat až tisíce kněží. Určeno bylo dokonce už první datum, 22. února, svátek Katedry sv. Petra, kdy duchovní i laici mohou oficiálně ohlásit úmysl přijmout katolickou víru.

Již nyní je nicméně známo, že ne všichni anglikánští tradicionalisté papežskou nabídku využijí. Někteří, jako například členové *Global South Anglican*, chtějí nové situace využít k nátlaku na arcibiskupa Williamse, aby postupující liberalizaci anglikánské církve zadržel.

Katolicko-anglikánské vztahy čeká také řešení nelehkých materiálních problémů. Není totiž zřejmé, zda farnosti přestupující na katolicismus budou

mít i nadále právo na své kostely a další hmotná dobra. Katolická církev bude také muset najít fondy na platy nových kněží. Anglikánští pastoři totiž vydělávají téměř třikrát více než katoličtí kněží. Musejí přece uživit rodinu.

Nový ekumenismus

Papežovo rozhodnutí má převratný význam také pro ekumenismus. Ukazuje totiž, že poslední krok k jednotě lze učinit. Jak uvedli ve společném prohlášení arcibiskupové Nichols a Williams, vytvoření ordinariátů je plodem mnohaletého ekumenického dialogu. Ten totiž dovolil lépe poznat, co nás spojuje. To, co nás spojuje, co není v rozporu s katolickou vírou, vezmou anglikáni s sebou do obecné církve. Koneckonců, jak poznamenal kardinál Kasper, právě dialog dovolil anglikánům pohlédnout na katolicismus v novém světle a rozhodnout se pro konverzi.

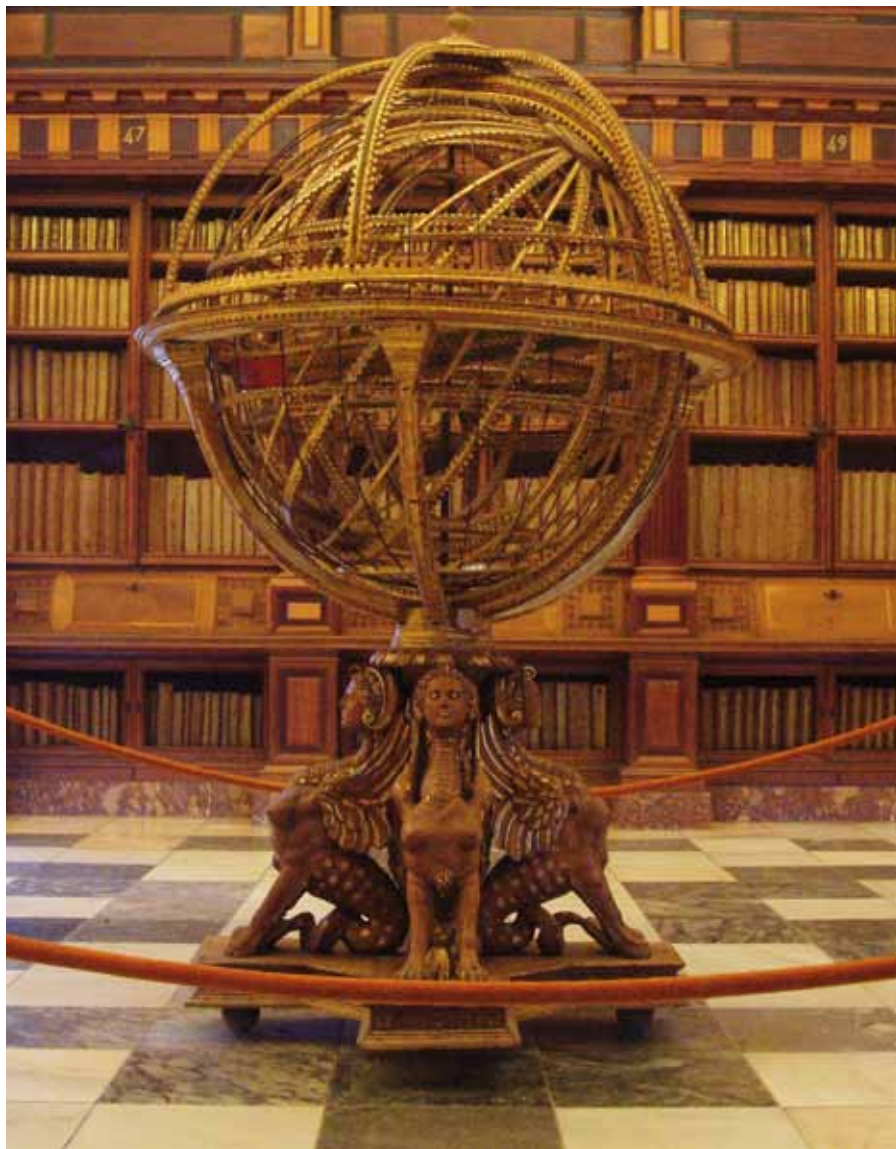
Už dnes se mluví o tom, že řešení nabídnuté v případě anglikánů lze využít také pro jiné odloučené bratry. Proč dávat přednost právě anglikánům, proč nenavrhnout něco podobného baptistům nebo metodistům – ptal se minulý týden na stránkách *The Washington Times* katolický historik reformace Bill Tighe. Pro ekumenismus by to znamenalo skutečnou revoluci. Velký krok od utopie k reálné možnosti jednoty.

Krzysztof Bronk

ZE ŽIVOTA CÍRKVE

Nebe mezi fyzikou a metafyzikou

Zamyšlení Mons. G. Ravasiho k výstavě AStrum 2009 ve Vatikánském muzeu

Armillární sféry, knihovna kláštera Svatého Vavřince z Escorialu, Španělsko

Ocitl jsem se jednou v kláštře, v němž se konaly modlitby za umírající abatyši. Jednoho dne se na vývěsce objevilo oznámení: „Musí se očekávat to nejhorší.“ Jak se zdálo, „to nejhorší“ mělo znamenat, že „abatyše půjde do nebe“. Touto anekdotou s jemně ironickým nádechem benediktnýn Jean Leclercq, významný badatel o svatém Bernardovi a středověké literatuře, uváděl symbol, který je tak vynášen ve všech civilizacích, ale který je také trochu zaříkáván právě pro svou

„trancendenci“ vzhledem k pozemskému horizontu, na němž stojíme svýma nohama a kde jsme zapustili kořeny.

Analogickým způsobem je proslulé závěrečné kantovské tvrzení *Kritiky praktického rozumu*: „Dvě věci naplňují ducha úžasem a stále novou a rostoucí úctou, čím častěji a déle se u nich myšlenka zastaví: hvězdné nebe nad námi a mravní zákon ve mně“ – to je totiž v našich požitkářských dobách rozhodně odloženo. Nebe je totiž často skryto

za příkrovem smogu a mravní zákon je ihned umlčen podvodnou chamtivostí a povrchností.

A přesto – když se člověk postavil na nohy a zvedl hlavu vzhůru, nebe ho neustále přitahovalo. Vzpomínám si na jednu baladu Luigi Santucciho: v ní jeden chodec nakopnutím obrátil želvu na krunýř; ta se po prvním zmateném tápání dala uchvátit novým pohledem do nebeských dálek, které pro ni předtím byly tabu.

Anna Franková ve svém *Deníku* napsala: „Zkus se jednou také ty, když se cítíš sama nebo nešťastná nebo smutná, podívat ven z podkroví, když je hezké počasí. Ne na domy nebo střechy, ale na nebe. Dokud budeš moci hledět na nebe bez obav, budeš mít jistotu, že jsi v nitru čistá, a budeš opět šťastná.“ Jí pak dělá ozvěnu Etty Hillesum, když si ve svém působivém deníku, napsaném v koncentráku v Osvětimi, 14. července 1942 zapisovala: „Bude vždy existovat kousek nebe, abych na ně mohla hledět, a dost místa ve mně, abych sepjala ruce k modlitbě.“

Do kosmické nezměrnosti nebes však po staletí zaměřují svůj pohled přístroje pro astrofyzikální objevy a nejen živé oko básníka nebo věřícího. Ovšem ani vědecké pozorování není zbaveno záchvěvů a emocí, a to natolik, že se v minulosti bez rozpaků protínaly – dokonce u samotného Gallilea – astronomie a astrologie. Sám moderní vědec, zaměřující své nejvyspělejší teleskopy do oněch nezměrných prostorů, nezdědka sahá po kategoriích, jazycích a vysvětlujících schématech symbolického rázu, aby formuloval svou teorii. A proto se výstava *AStrum 2009*, zasazená do Mezinárodního roku astronomie a čtyřtého výročí vynálezu teleskopu, prezentuje řadou přístrojů a textů, které nelze redukovat na pouhé prostředky bádání o tom, co se dodnes klasifikuje jako „nebeské mechaniky“ – tato zařízení jsou totiž schopna vyvolat ono nekonečno, které nás obestí-

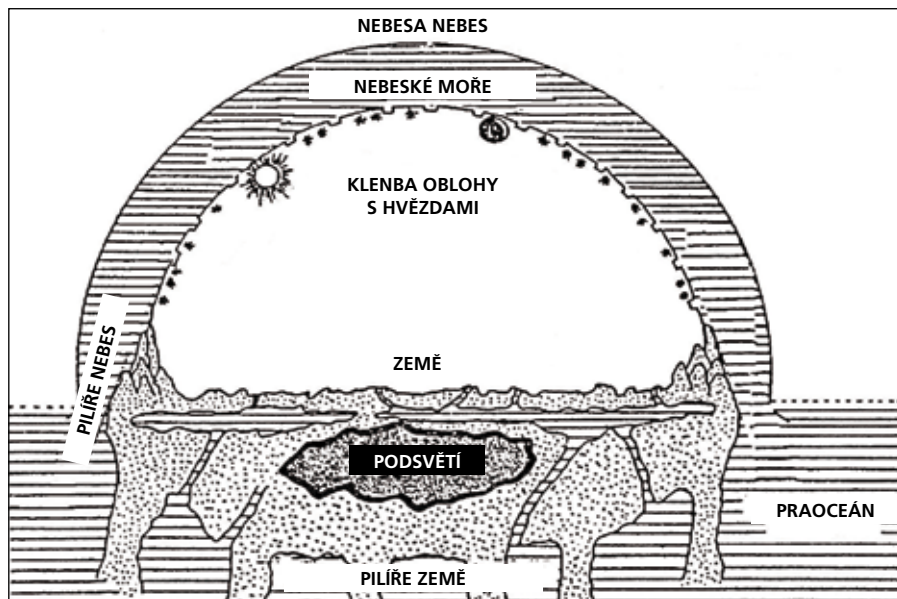
ZE ŽIVOTA CÍRKVE

rá a vyvádí z duševního klidu, které nás přitahuje, ale také nám nahání hrůzu.

My, kteří nejsme vědci, jsme při prohlídce těchto okouzlujících exponátů vyzýváni, abychom nikdy neztratili tuto mimořádnou dualitu, která je v nás. Jistě, jsme lidé, kteří zjišťují „jevy, scénu“, jak se obvykle dnes říká, ale zároveň také neváháme pátrat po „základu“ skutečnosti. Fyzika a metafyzika jsou dvě proslulá *non overlapping-magisteria* čili dva poznávací procesy, jež nelze nadřazovat – věda a filozofie nebo teologie nebo poezie, jak říkal americký vědec Stephen Gould. A přesto se tyto dvě cesty nevyklučují, ba naopak: vedou spolu dialog a vzájemně si naslouchají. A tak nebe je „universální kontinent, nezměrný prostor, nadpozemský region, kterým všechno proudí a hýbe se“, jak psal Giordano Bruno v jednom ze svých *Dialoghi italiani* (Italských rozhovorů) – v onom o „nekonečném vesmíru a světů“, ale je také svrchovanou metaforou transcendence, toho, co je dál a co je jiné vzhledem k tomu, co je zde a pro nás bezprostřední.

Sama Bible odhaluje tuto podvojnou. Především nám poskytuje vyhraněnou kosmologii, samozřejmě utvářenou podle archaické vědy, jež rozkvétala v Mezopotámii, v Egyptě a v Persii, a nikoliv oproštěnou o jakési sofistikované analýzy. A tak je nebe načrtnuto jako obrovská zářivá kopule, označovaná v hebrejštině slovem *raqia*, totiž obloha spočívající na kosmických sloupech, jejichž základy pronikají hluboko pod zemský povrch, do chaotických a pekelných hlubin, protikladu nebe. Kopule, na níž hučí nebeské moře, regulované obrovskými stavidly, a tak může vychrlit na zem blahodárny déšť nebo ničivé záplavy. A kvůli tomu, již od první proslulé stránky Bible o stvoření nebe a země (Gen 1,1nn), se objevuje rozděl-

Je důležité všimnout si, že zatímco na starobylém Blízkém východě jsou slunce, měsíc a hvězdy božstva, pro Bibli jsou „laicky“ prostými výtvyry, řízenými Stvořitelem v jejich působení a obíhání...

Znázornění starověké biblické představy o uspořádání světa

Foto: www.class.uidaho.edu

lení na „horní vody nebeské“ a na „nižší“ nezměrnou nádrž moře.

Z obrovské nebeské zásobárny padá voda, kroupy, jinoatka, sníh, větry mračky a bouře: „Od Hospodina zástupů,“ zpívá prorok Izaiáš, „budeš postiženo hromobitím a zemětřesením a mocným burácením, vichrem, smrští a plamenem sžirajícího ohně.“ Úchvatný *žalm sedmi hromů* (Ž 29) je celý skandován onomatopickým hebrejským slovem *qól*, které znamená jak „hrom“, tak „hlas“ (božský). Obrazy, které mají znázornit nebeskou bůň, se rozmnožují, je podobná rozvinutému svitku, říká Izaiáš (34,4), jež se také uchyluje k ideji závoje nebo beduínskému stanu, který Stvořitel vztyčil mocným gestem (40,22). Je to jakýsi základ pro božský královský palác, v němž – a sám izaiášský text to pitoreskním způsobem tvrdí – sídlí Bůh a odtamud shora se obyvatelé světa jeví „jako kobyly“.

Na velebné klenbě nebes jsou zavěšena „velká světla“, totiž slunce a měsíc, pravé a vlastní kosmické a liturgické hodiny pro jednotlivá údobí, pro kalendář svátků a rytmus okruhů; na té báni jsou upevněny hvězdy a souhvězdí – Lva, Orion a Plejády například uvádí Job 9,9; a planeta Venuše „Jitřenka“ je připomínána Izaiášem (14, 12), zatímco Saturn *Chiion* (Kijún v ČEP – pozn. red.) zmiňuje Amos (5,26). Je důležité všimnout si, že zatímco na starobylém Blízkém východě jsou slunce, měsíc a hvězdy

Astronomická pozorovatelna v Castel Gandolfo

božstva, pro Bibli jsou „laicky“ prostými výtvyry, řízenými Stvořitelem v jejich působení a obíhání: „Slunce vychází, slunce zapadá a dychtivě spěje k místu, odkud zase vyjde“ (Kazatel 1,5); Bůh „slunci na nebi postavil stan. Ono jako ženich vyjde z komnaty, vesele jako rek, když běží k cíli. Vychází na jednom okraji nebes, probíhá obloukem k druhému konci a nic se neskryje před jeho žarem,“ (Ž 19,5–7).

Nicméně neexistuje řešení kontinuity, když se přejde od „vědeckého“ experimentálního zjištění k slavení symbolické hodnoty hvězd, jež obsahují hvězdy a kosmické prostory. Vyberme si několik příkladů vzatých ze žaltáře. Pomysleme na 19. žalm, který uvádí zvláštní „vyprávění“, s nímž se na nás obrací zosobněné nebe a rytmus času, aniž by sahaly ke slo-

ZE ŽIVOTA CÍRKVE

vům; a přesto jde o mocný a planetární hlas. Žalmista zpívá: „Nebesa vypravují o Boží slávě, obloha hovoří o díle jeho rukou. Svoji řeč předává jeden druhému, noc noci sděluje poznatky. Není to řeč lidská, nejsou to slova, takový hlas od nich nelze slyšet. Jejich tón zvučí celičkou zemí, zní jejich hovor po širém světě.“ – „Bůh dal svému stvoření takovou řeč, že když mluví samo o sobě, nemůže nemluvit o Něm,“ komentoval to Karl Barth.

Teologická lekce nebe může být někdy zneklidňující a zároveň povznášející. Tak je tomu v absolutním šperku, jímž je 8. žalm. Ve „věčném mlčení nekonečných prostorů“ ona „myslící třtina“, kterou je člověk – řečeno proslulým Pascalovým výrazem –, je pouze mikroskopické zrníčko. Ještě bezvýznamnější je jeho bytí tváří v tvář Bohu stvořiteli, který svými prsty vyšívá na nebi souhvězdí a planety. A právě tento Bůh se sklání k člověku a korunuje ho tím, že jej činí o něco málo menším než je On sám, vládce kosmického horizontu.

Vyslechněme si hlavní část hymnu v básnickém překladu Davida M. Turola:

„Když hledím na nebe a na měsíc – na hvězdy jež tam vysoko rozžiháš – ptám se před stvořením – co je člověk, že na něho pamatuješ? – Čím je tento syn člověka, že o něj pečuješ? Trochu nižší než nějaký bůh, korunovaný silou a slávou! – Tys jej, Pane, postavil před stvoře-

P. Angelo Secchi SJ

Foto: de.academic.ru

Také Ježíš používá zničujícím způsobem spojení meteorologie a teologické symbolologie, když vytýká svým protivníkům, že umí používat nebe pouze jako oblast předpovědi počasí, i když je to oprávněné, a neberou je v úvahu také jako znamení transcendentálních, epochálních intuicí.

ni – jemus svěřil všechny věci – všechny druhy stád – a zvířat a dravců na polích, tvory ve vzduchu i v moři – a žijící ve všech vodách,“ (vv. 4–9).

Také Ježíš používá zničujícím způsobem spojení meteorologie a teologické symbolologie, když vytýká svým protivníkům, že umí používat nebe pouze jako oblast předpovědi počasí, i když je to oprávněné, a neberou je v úvahu také jako znamení transcendentálních, epochálních intuicí: „Když vidíte, že na západě vystupuje mrak, hned říkáte: ‚Přijde déšť‘ a bývá tomu tak. Když však vane vítr z jihu, říkáte: ‚Bude horko‘ a bývá. Pokrytci! Úkazy na zemi i na obloze umíte posoudit; jak to, že nedovedete posoudit tuto dobu? Proč sami od sebe nerozeznáte, co je správné?“ (Lk 12,54–56) A snad i trochu právě kvůli tomu se křesťanská spiritualita a věda objaly, počínaje osobnostmi jako Isidor, biskup ze Sevilly (6.–7. století), který ve svých *Etymologiarum sive originum libri XX* rozlišoval mezi astronomií a astrologií, ale splétal filologii a alegorii, nebo jako vytríbený teolog Beda Ctihodný (8. století), který už tehdy byl přesvědčen, že země je kulatá „jako nějaký míč na hraní“, a který se snažil vypočítat stáří naší země vzhledem k vesmíru a který se potýkal s chronologií (*De temporum ratione*)

Seznam by mohl dlouho pokračovat podle kterékoliv příručky astronomie: benediktinský mnich Abelard z Bathu (12. století), překladatel indicko-arabských vědeckých textů, arcijáhen z Catanie Enrico Aristippo (12. století), šířitel Ptolemaiova *Almagestu*, nemluvě o velkých postavách: Cusanus, Koperník, Clavius, také oni kněží či řeholníci. Zvláštní je astronomiká vašeň některých papežů

Teleskop VATT ve Vatikánské observatoři v Arizoně

počínaje Silvestrem II. (Gerbert d'Aurillac), konstruktérem astrolábů (jednoduchý astronomický přístroj k určování zeměpisných souřadnic z okamžiků průchodu hvězd stejnou výškou), armilárních sfér a mnohostranným vědcem, přes Řehoře XIII., který vytvořil stejnojmenný kalendář, aby se došlo k Piu X., jenž uměl sestavit sluneční hodiny, aniž by se zapomnělo na slavnou vatikánskou observatoř založenou v roce 1789 – tu proslavil astrofyzickým bádáním jezuita Angelo Secchi, který jako první klasifikoval hvězdy podle jejich barevného spektra. Tato instituce uspořádala výstavu *AStrum 2009* zahájenou 15. října ve Vatikánských muzeích. Hvězdy se tedy zažihají nejen kvůli tomu, aby daly své světlo astronomům, nýbrž také aby daly zazářit očím duše ve víře a v poezii, takže Kristus se neváhá v Apokalypse (knize Zjevení) představit jako „zářivá jitrní hvězda“ (22,16). Je tu však nebezpečí, že hluk, vzrušení a roztržitosti nám zabrání kontemplotvat nebe jako skutečnost, ale i jako symbol. Čínský filozof Han Fei (3.století před Kristem) říkával: „Ve vodě nějaké tůně se zrcadlí nebe. Ale hodí-li tam někdo kámen, obraz se rozbije na soustředné kruhy a nebe zmizí.“

Mons. Gianfranco RAVASI, titulání arcibiskup z Villamagna di Proconsolare, president Papežské rady pro kulturu Převzato z *L'Osservatore Romano*.
Přeložil P. Josef Koláček SJ

DEN BIBLE

Inspirace

Ke Dni Bible 15. listopadu vám přinášíme text o božské inspiraci Písma svatého

„Slyšeli jsme slovo Boží.“

Tuto větu slyšíme a s naprostou samozřejmostí přijímáme při každé bohoslužbě slova. Přitom se nám otvírá úžasné tajemství.

Jak je možné, že Bůh, tolik přesahující člověka, promlouvá lidským slovem?

Autor Písma: Bůh a lidé

Písmo svaté nenazýváme slovem Božím jen proto, že by dobře vyjadřovalo nauku o Bohu a jako takové, byť složené pouze lidmi, by bylo přijato autoritou Církve. Bůh je jeho skutečným autorem. „Nikdy totiž nebylo vyřčeno prorocství z lidské vůle, nýbrž z popudu Ducha Svatého mluvili lidé, poslaní od Boha.“ (2 Petr 1, 21)

V jeho knihách tedy promlouvá Bůh skrze proroky a další spisovatele. Písmo nespadlo „z nebe“. Nevystačíme ale ani s představou jakéhosi diktátu, kdy dotyčný člověk pouze zapisuje slova, která nějakým tajemným způsobem „slyší“. Lidští spisovatelé věnovali tvorbě posvátných textů stejně námahy jako jiní tvůrci, stejně tak texty skládali, stejně se v nich odráží jejich temperament, nadání (ale také jeho nedostatky)... Mnozí z nich pečlivě sbírali starší prameny, promýšleli svá sdělení, uvažovali o problémech. Často také otvírali své srdce, vyjadřovali své náboženské postoje. Zkrátka v jejich snažení nechybělo nic z tvůrčí činnosti. I je proto můžeme oprávněně nazvat autory svatých knih.

Povaha inspirace

Tím zdánlivě upíráme výše zdůrazněné autorství Bohu. Skutečně pouze zdánlivě. Vztah mezi Bohem a lidským autorem, nazývaný inspirace, je ovšem mnohem vnitřnější a hlubší než vztah mezi diktujícím a zapisovatelem.

Nabízí se srovnání s použitím nástroje umělcem. Nemůžeme přesně odlišit, co je dílem řezbáře a co dláta. Mistra ruka vede nástroj v každém

Fra Bartolomeo: Kristus s čtyřmi evangelisty, 1516, palác Pittiů ve Florencii

Foto: www.wga.hu

okamžiku, ale právě jen povaha a vlastnosti nástroje dávají dílu svůj tvar. Ale toto srovnání pokulhává. Každý řez je sice způsoben dotykem dláta, ale na tvaru celku nemá nástroj žádný podíl. „Duch“ řezby je zcela dílem řezbáře. Svatopisec naproti tomu vtiskuje svůj „tvar“ nejen do jednotlivých slov a vět, ale i do celku knihy. Bůh ovšem provází

spisovatele v celém díle, ve všem, co se ho týká, působí svou milostí na všechny složky autorovy osobnosti, všechny schopnosti, rozum, vůli, city... Člověk je pak svobodně dává k dispozici a užívá je ve službě Božímu slovu.

Z toho vidíme, že inspirace neznamená jen předání Božích „pravd“ člověku, aby je zaznamenal. Vyvolává v autorovi

DEN BIBLE

Svatý Matouš Evangelista

lásku k Bohu, touhu po něm, hýbe jeho vůlí k tomu, aby opřel síly svého rozumu k poznání Boha a poznané předal jiným.

Pokud jde o samotnou činnost rozumu, Duch svatý ji osvětluje, aniž by ji ulehčoval, ubíral jí cokoli z její opravdovosti. Rozum skutečně „pracuje“. Je ovšem milostí veden k závěrům, které převyšují lidské síly, proniká do tajemství spásy s nadpřirozenou jistotou. Jindy zase rozum hlouběji proniká do náboženských pravd již známých nebo odhaluje v probíhajících událostech působení Boží prozřetelnosti.

Inspirace se ale neomezuje jen na vznik idejí, ale provází celý proces vzniku knihy, od prvních úvah, hledání, až po konečnou volbu vhodných slov. Mnohdy je definitivní podoba knihy redakcí starších pramenů nebo zápisem ústně předávané tradice. Inspirováni byli v tom případě všichni zúčastnění, a to v té míře, v jaké se na textu podíleli. Někteří při psaní původních zpráv, jiní při jejich výběru, další při glosování...

Autoři si zpravidla také nebyli vědomi, že jejich slova jsou inspirovaná.

Svatý apoštol Jan Evangelista

V některých případech snad ani nepsali „náboženský“ text. Snad jen proroci tvoří výjimku.

Smysl literární a duchovní

Předešlé odstavce nás staví před významnou otázku. Svatopisec netušil, že se jeho kniha objeví v kánonu Písma svatého, nemohl tedy znát významy, které jeho slovům otevře kontext ostatních kánonických knih. Smysl, který tak jeho slova získávají (a který je do nich samozřejmě vtělen Bohem), může tedy přesahovat úmysly i poznání autora a tedy i smysl, který on textu zamýšlel dát. Tomuto širšímu smyslu se říká duchovní. Smysl přímo zamýšlený autorem je nazýván literárním. Ten ovšem nesmíme chápat úzce jako doslovný. Jde opravdu o to, co chtěl pisatel vyjádřit – např. literární smysl metafory je v myšlence, jež je v ní obsažená, ne v obrazu, pomocí kterého byla vyjádřena. Literární smysl také nesmíme oddělit od souvislosti – těch, které obsahuje kniha sama, i těch, které byly známy v autorově prostředí. Může mít také několik rovin, velice často tomu tak je např. v pozeeii, která je v Písmu hojně zastoupená.

Radikálně nový význam dostaly mnohé starozákonní texty Kristovým velikonočním tajemstvím. Především v tomto kontextu hovoříme o duchovním smyslu. K němu patří také tzv. smysl typický, kdy některé události zaznamenané ve Starém zákoně předobrazují skutečnosti Nové smlouvy (přechod Rudým mořem jako obraz křtu apod.) Ne vždy se ale musí literární a duchovní smysl od sebe lišit, zvláště v Novém zákoně jsou často shodné.

Pravdivost

Otázka smyslu slov není jediným kamenem úrazu. Jak je to s pravdivostí Bible? Je-li Bůh jejím autorem v tom nejsilnějším slova smyslu, může se Písmo mýlit? Než dáme zápornou odpověď, musíme pečlivě prověřit některé námitky.

Snad nejčastější z nich jsou přírodovědecké. Lze spojit Slovo Boží s náivními představami o světě? Člověk „uplácáný“ z hlíny? Kde se vzalo tolik vody pro potopu světa? Než takto roztrháme Bibli na kousky, uvědomme si, že Bůh svým slovem vstupuje do historie,

Svatý Marek Evangelista

přibližuje se ke konkrétnímu člověku v konkrétní situaci, snižuje se k němu, „podává mu ruku“. Není divu, že tak činí způsobem, který odpovídá jeho situaci, poznání. Toto přiblížení, snížení se děje v nitru svatopisců, a vzhledem k tisícileté historii vzniku Písma odráží mnoho „přírodovědeckých“ postojů a názorů, překonaných často již v době pozdějších redakcí textů. Tato Boží pedagogika nesnižuje hodnotu zjevení, spíš ukazuje na hodnotu člověka, ať je jeho místo v dějinách kdekoli.

Dalším okruhem jsou námitky historické. Moderní historická věda odhaluje mnohé nepřesnosti, i omyly v údajích obsažených v Bibli. Tady bychom v první řadě měli vidět rozličnost literárních druhů v Písmu – od naučného příběhu či básně nebudeme očekávat historickou přesnost, neměla by žádný význam.

Ale i u vyložených „historických“ knih se autor mnohdy snažil spíše o vyhledání smyslu dějin Izraele pro spásu než o přesný popis události, a v tom případě je důležité, zdali zůstal zachován tento význam události (a skutečnost inspirace

Svatý Lukáš Evangelista

DEN BIBLE

dává jistotu, že ano), její místní a časově zařazení ho nemusí ovlivnit. „Vědecká přesnost“ kronik odpovídala metodám a možnostem doby jejich vzniku.

Závažné jsou i námitky náboženské. Na jedné straně různé nesrovnalosti v popisech náboženských představ, svátků, zvyků..., na druhé straně mnohdy jejich hrubost, jednoduchost, tak odlišná od zvěsti evangelia. Tady musíme opět připomenout, že Písmo má svou historii. Tak jako čerstvě pokřtěný člověk nebývá světlem a odříkáním kředa se ještě nikdo nestal teologem, tak i poznání Božího lidu muselo růst k plnosti, dosažené v Kristu, po malých krůčcích z jisté naivity dětství. I pozvolným odhalováním tajemství spásy ze skromných začátků dává Bůh najevo svou shovívavost a lásku k Izraeli, vyvolenému zpočátku v hluboké nevědomosti. Zjevení ale nikdy nepopírá slova, řečená dříve, vždy jde o přidání nových poznatků, otevření vzdálenějších obzorů.

Jistou disharmonii můžeme objevit tam, kde se v konečné redakci některé knihy prolíná více pramenů z různých dob, a novější, plnější pojetí zcela neseťřelo předcházející. Nikdy ale nepůjde o protimluv, ale, jak jsme již řekli, o různou hloubku poznání. V případě neshody u zpráv o náboženských předpisech a obyčejích může jít o prameny z různých dob a míst.

Moc Božího slova

Dosud jsme se zabývali milostí, kterou Bůh obdařil vznik posvátných knih. Jak je to ale s milostí pro čtenáře? Kdyby se „posvátnost“ Písma týkala jen jejich vzniku, mohli bychom z nich čerpat jenom poučení. Ale Písmo samo říká něco jiného: „Není mé slovo jako oheň, je výrok Hospodinův, jako kladivo tříštící skálu?“ (Jer 23, 29)

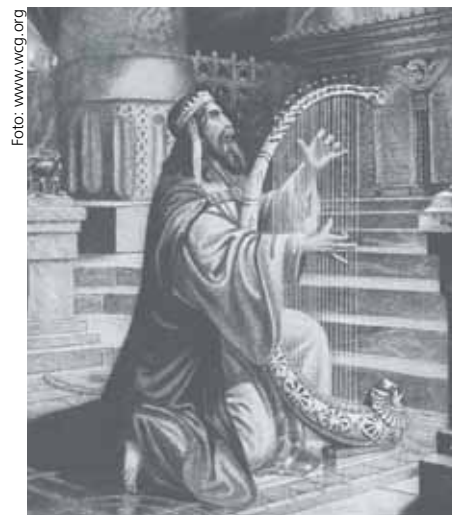
Již ve slovech o povaze inspirace jsme psali, že zasahuje celou osobnost autorů. Jejich důvěrný styk s Bohem prostřednictvím této milosti naplňuje jejich slova mimořádnou autoritou a naléhavostí. Jsou v něm obsaženy autentické a hluboké postoje a city, o to opravdovější, že jsou provázeny mimořádnou milostí.

Stejně jako Bůh zve v inspiraci k odpovědi pisatele, tak jeho prostřednictvím zve i nás, vzbuzuje v nás stejná hnutí, jako v něm. Boží slovo pouze nevyučuje, ale proměňuje a povolává. Písmo tak lze srovnat se svátostí, uskutečňuje v nás totiž to, o čem vypovídá. I nám patří zaslíbení, která pohnula praotce k cestě do zaslíbené země a která udržovala Izrael ve všech dobách v důvěře a naději. I my jsme osloveni Bohem, i do nás pronikají slova, z nichž „nepomine jediné písmenko ani jediná čárka, dokud nepomine nebe a země“ (srov. Mt 5,18).

*Martin Rosenbaum
převzato z časopisu Amen 2/1998*

Prorok Izaiáš, freska, 18. století, Udine, Itálie

Wilhelm Ebbinghaus: Král David zpívá Bohu žalmý

Tradice neuzavírá přístup k Písmu, nýbrž otevírá

Význam církevní tradice pro výklad Písma svatého připomněl Benedikt XVI. na setkání se studenty a profesory Papežského biblického institutu u příležitosti 100. výročí založení tohoto specializovaného institutu pro postgraduální studia biblické exegeze, tedy výkladu Písma a související disciplíny, tj. zejména živé a neživé jazyky Blízkého východu. Papežský biblický institut, založený papežem Piem X., vyučuje studenty ze 60 národností.

Benedikt XVI. ve své promluvě hovořil o významu konstituce 2.vatikánského koncilu *Dei Verbum*, při jejímž schvalo-

vání byl osobně jako teologický poradce na koncilu přítomen.

„Koncilní dokument ... klade důraz na teologický charakter exegeze a ukazuje silná místa teologické metody při výkladu textu. Základním předpokladem, na kterém spočívá teologické porozumění Bible, je totiž jednota Písma, a tomuto předpokladu metodologicky odpovídá analogie víry, tzn. porozumění jednotlivých textů z hlediska celku. Koncilní text dodává další metodologický ukazatel. Poněvadž existuje jediné Písmo, počínaje jediným Božím lidem, který je v průběhu dějin jeho nositelem, potom čtení Písma

jako celku znamená číst ho v živé Církvi a považovat víru Církve za pravý klíč výkladu. Exegeze, která chce být také teologií, musí uznávat, že víra církve je onou formou sympatie, bez níž Bible zůstává zapečetěnou knihou. Tradice neuzavírá přístup k Písmu, ale spíše jej otevírá; na druhé straně však církvi v jejích institucionálních organismech, pokud jde o výklad Písma, patří rozhodující slovo. Právě církvi je totiž svěřen úřad autenticky vykládat Boží slovo psané nebo ústně předávané, čímž vykonává svou pravomoc ve jménu Ježíše Krista (srov. *Dei Verbum*, 10).“

*P. Milan Glaser SJ
www.radiovaticana.cz*

ZE ŽIVOTA SPOLEČNOSTI

Michelangelo Merisi da Caravaggio: Zatýkání Krista (Jidášova zrada), 1602, olej na plátně

Foto: www.oldhatcreative.com

Caravaggio znovu objeven. Znovuzrozená renesance

„Zatýkání Krista“ je zachráněno

Opět nalezený poklad

V úterý 29. září byly Caravaggiovy narozeniny. Jak jeho jméno – Michelangelo Merisi – napovídá, narodil se na svátek archandělů v roce 1571. Nikdo by mu nepřisuzoval andělskou povahu, ale přesto umění, které zanechal lidstvu, předává mocné poselství o naší víře.

Já jsem letos oslavila jeho narozeniny v Dublinu. Stála jsem před jedním z jeho děl, které jsem předtím nikdy neviděla – *Jidášova zrada*. Ze všech jeho prací vypovídá toto plátno nejen o dramatické události z dávné minulosti, ale je i námětem moderního detektivního příběhu.

Caravaggio maloval tento obraz v letech 1601–1603, když žil v domě svého mocného mecenáše Ciriaka Mattei. Právě dokončil své hlavní církevní zakázky v *Santa Maria del Popolo* a *San Luigi dei Francesi*. Odhalil přitom svou revoluční techniku použití světla a stínu, čímž chtěl umocnit drama svých biblických příběhů.

Když se rodinný majetek jeho mecenáše zmenšoval, začala se jeho sbírka rozprodávat. Dokonce archiv i účty a inventář byly z Říma odstěhovány. Dokonce i v análech historie umění se na jeho jméno zapomnělo a italský historik umě-

ní, Roberto Longhi ho odsunul na pozici „nejméně známého malíře italského umění“.

Díky neúnavnému bádání Longhiho a později Sira Denise Mahona bylo Caravaggiovo dílo posbíráno ze zaprášených skladů, očištěno od staleté špíny, pečlivě zkatalogizováno a ověřena jeho pravost.

Navzdory několikaleté práci zůstalo několik obrazů skryto. Byly sice vychvalovány na zažloutlých stránkách starých biografii, ale nebyly k vidění.

Jidášova zrada je jedním z nich. Některé současné prameny se o ní zmiňo-

ZE ŽIVOTA SPOLEČNOSTI

Pohled na Florencii, okolo roku 1600

Foto: www.florenceprints.com

vály, dokonce ji i popisovaly a historikové umění se podivovali nad tím, že tak oslavované dílo se mohlo ztratit. Jelikož jeden Caravaggiův obraz byl zničen při bombardování Berlína a několik dalších natolik ztmavlo věkem, že byly nerozpoznatelné, jednoduše zmizely nebo byly připsány někomu jinému, začaly se objevovat obavy také o osud této malby.

Na cestě do Dublinu jsem četla strhující knihu od J. Haara *The Lost Painting* (Ztracený obraz). Je to neobyčejný příběh znovuobjevení tohoto obrazu v roce 1933. Podíleli se na něm dva podnikaví archiváři – anglický šlechtic a restaurátor, zamilovaný do italského umění, a jezuitský kněz, hluboce oddaný tradici a kráse; dílo nyní visí v dublinské Národní galerii.

Prozřetelnost mě dokonce dopřála privilegium setkat se s tímto knězem, P. Noelem Barberem. Právě on nechal obraz očistit a tak ho zrestauroval pro svět. Je ironií, že jezuité si od Caravaggia nikdy žádný obraz neobjednali, ale dnes jsou jediným řádem, který jeho dílo vlastní.

Tento obraz je v kontextu jeho díla zvláštní: je to jediný Caravaggiův obraz, na němž je vidět zdroj světla. Ostré světlo na Caravaggiových obrazech obvykle vychází ze skrytého zdroje, což odkazuje na úlohu Ducha Svatého, který přináší světlo při obrácení, mučednictví a evangelizaci.

Caravaggio se byl mistrem v malování zátiší, což je patrné na detailech kovového brnění vojáků, na Kristově ostře

Ottavio Leoni: Caravaggio, 1621

Tak jako Caravaggio převypráví tento příběh na obraze, musíme i my zviditelnit tuto událost ve svém životě.

modrém plášti a matném papíře lucerny. Ale oslnivá virtuozita jeho štětce bledne před jeho vypravěčskou silou.

Zprava se ke Kristu tlačí tři vojáci a celou scénu osvětluje postava držící lampu. Střed obrazu však zůstává volný. Toto krátké přerušování zvyšuje napětí na levé části obrazu. Jidáš se se zkrivenou tváří sklání ke Kristu, aby mu dal polibek zrady. Kontrast mezi Kristem a Jidášem je obrovský. Jidáš se vrhá dopředu, jeho tvář se dotýká tváře Kristovy a on dokonává svou zradu. Kristus má oči sklopené a ruce stále sepnuté v modlitbě, což vyjadřuje jeho hluboký smutek nad Ji-

dášovým činem, ale také přijetí utrpení. Na levém konci obrazu utíká svatý Jan, jeho červený plášť, po němž dychtivě sahají dva vojáci, tvoří šarlatovou clonu okolo Ježíše Krista.

Ještě větším darem než pro umění je tento postrádaný Caravaggiův obraz darem pro věřící. V této bouřlivé davové scéně je osobou držící svítilnu a dívající se upřeně na ten chaos Caravaggio sám, je svědkem tohoto zlověstného dění. Také my, když stojíme před tímto plátnem, se stáváme svědky Kristova zrazení, pronásledování a opuštěnosti. Tak jako Caravaggio převypráví tento příběh na obraze, musíme i my zviditelnit tuto událost ve svém životě.

Renesance renesančních myšlenek

Abych řekla pravdu, nebyla jsem v Dublinu jen proto, abych oslavila Caravaggiovy narozeniny. Na ostrov Emerald mě zlákal pozvání, abych promluvila ke sdružení *Legatus*, což je organizace, která se velmi podobá renesančním iniciativám.

Během několika posledních let jsem měla příležitost se setkat s mnoha členy tohoto spolku katolických obchodníků, jejichž posláním je „studovat, žít a šířit víru v podnikání, profesionálním a osobním životě“. Mnoho příběhů o jejich úspěších připomíná historii rodu Medicejských a ostatních významných rodin ve Florencii.

Florence se v době renesance pyšnila neslýchaným obchodním úspěchem.

ZE ŽIVOTA SPOLEČNOSTI

Bylo to město nekonečných možností, kde kvetl obchod a nabízel se luxusní zboží, v důsledku toho, že rostl počet obyvatel, z nichž se stali úspěšní bankéři, obchodníci a dokonce umělci.

Mnohé z významných rodin pozdější Florencie se sem přistěhovaly v době středověku, bydlely ve slumech, vykonávaly podřadnou práci a přitom snily o lepším životě. V 15. století mnoho z nich zbohatlo, získalo postavení a úspěch, o němž se jim ani nezdálo.

Ve světě, kde byla víra samozřejmostí, kostely na téměř každém rohu připomínaly duchovní a praktickou oporu, kterou Církev nabízel během těžkých let; obchodní elita hledala způsob, jakým by mohla vrátit to, co obdržela. Právě tak, jako byli v čele obchodního podnikání, chtěli být i dobrým modelem pro společenství věřících.

Tak se zrodila Společnost mágů – organizace nejúspěšnějších obyvatel Florencie: ti se pravidelně setkávali, aby se spolu modlili, sdíleli myšlenky a plánovali dobročinné projekty. Zvolili si jméno Mágové, podle tří králů, kteří použili své bohatství – peněžní i duševní – aby uctili narozeného Ježíše. Tato společnost Králů sponzorovala sirotčince, přispívala děvčatům z chudých rodin na věno a jednou za rok obšťastnila Florencii velkolepým procesím nejvýznačnějších občanů, kteří pochodovali ulicemi převlečení za Tři Krále.

Elizabeth Lev se svými studenty

„Jaký může být lepší způsob poznat svou víru než se učit u nohou nejlepších katolických učenců, teologů, spisovatelů a profesorů, kteří na našich setkáních a konferencích pravidelně vystupují?“

Požehnané společenství poslů

Legatus se v mnohém podobá společnosti Mágů. *Legatus* je odvozeno z latinského slova, které znamená „posel, velvyslanec“, a členové této skupiny se snaží představovat Krista nejen v soukromí, ale i na pracovišti, mezi přáteli a doma. *Legatus* byl založen v roce 1987 Thomase Monaghanem. Členové CEO, presidenti společností a majitelé podniků se scházejí jednou za měsíc ke mši svaté, společnému jídlu a promluvě, které mají sloužit k duchovnímu obohacení. Jednou za rok konají poutě a konference.

Středem organizace je eucharistie. Pan Monaghan přišel na tuto myšlenku poté, co přijal svaté přijímání od papeže Jana Pavla II., takže setkání vždy začíná mší svatou. Poté se členové modlí modlitbu svatého Tomáše Akvinského a prosí Krista v eucharistii, aby se pro ně stal „přílbou víry a štítem dobré vůle.“

„Kéž mě očistí od všeho špatného a pomůže mi skoncovat se špatnými vášněmi. Kéž mě obdaruje láskou a trpělivostí, pokorou a poslušností a abych rostl v síle konat dobro.“

David Fisher, mladík z jedné místní skupiny, říká, že *Legatus* je pro něj „skutečným požehnaním“. Zapůsobilo na něj zejména to, jakou „důležitost přikládá při měsíčních setkáních svátostem, výročním setkáním a poutím. To vše mi pomohlo, aby můj život byl více naplněn vírou.“

Legatus také klade důraz na vzdělání a větší znalost ve víře. Jeden z členů (majitel cestovní kanceláře) vysvětlil: „ Jsme lepšími velvyslanci, když jsme ve víře vzdělanější. Jaký může být lepší způsob poznat svou víru než se učit u nohou nejlepších katolických učenců, teologů, spisovatelů a profesorů, kteří na našich setkáních a konferencích pravidelně vystupují?“

Thomas Monaghan, zakladatel sdružení *Legatus*

Členové sdružení *Legatus* si už vyslechli promluvy římských kardinálů, významných osobností z oblasti zábavy i politiky. Jejich zájmy jsou rozmanité, tak jako je rozmanité jejich podnikání, což jim dává možnost pohlížet na okolní svět „katoličtěji“.

Další jejich důležitou myšlenkou je přátelství a rodina. Členy sdružení jsou i manželé a pořádají se pro ně a celé jejich rodiny setkání. Jeden člen vzpomíná, „Když moje žena čekala páté dítě, většina lidí neskrývala svou nechuť nad tím, že budeme mít další dítě. Když jsme se zúčastňovali měsíčních setkání a navštěvovali ostatní přátele – členy sdružení –, kteří měli i 12 dětí, byli jsme utvrzeni ve víře jejich svědectvím. Mělo to obrovský význam pro naše podnikání i pro naši rodinu.“

Legatus má v USA více než 60 místních skupin a rozšířil se i do Kanady, Polska a Irska. Tento týden jsem navštívila irskou místní skupinu. Všem členům, se kterými jsem se setkala, je společné toto: středem všech setkání je liturgie a závazek žít svou víru v každodenním životě.

V organizaci *Legatus* našla renesance své znovuzrození.

Elizabeth Lev
(profesorka dějin křesťanského umění
a architektury)

Zenit
Přeložila Krista Blažková

DOPORUČUJEME / DOPISY

Jeruzalémská Bible

Během listopadu 2009 vyjde kompletní jednosvazkové vydání *Jeruzalémské Bible* ve dvou různých vázaných provedeních. Svazek bude mít formát 165 x 210 mm a text ve dvousloupcové sazbě s poznámkami.

Špičkové dílo katolické biblistiky druhé poloviny 20. století. Vzešla z prací Jeruzalémské biblické školy, založené v roce 1890 z iniciativy dominikánského řádu, v níž se po desítky let převážně francouzští badatelé věnovali studiu a výzkumu na poli biblické filologie, historie a archeologie. Na základě zevrubné a velmi přesné exegetické práce

vznikl pak z původních jazyků nejprve francouzský překlad – *La Bible de Jérusalem* (JB), 1. vydání 1954, definitivní 1973 –, jenž se stal základem pro další edice v hlavních evropských jazycích. Hlavní zásadou jeho tvůrců je nevnášet do biblického překladu literární kvality, které nejsou vlastní originálu. Druhou předností vloženou do tohoto díla jsou úvody k jednotlivým biblickým knihám a pomocný poznámkový aparát, které každému čtenáři Bible dodávají nejdůležitější poznatky interpretační, aniž by ho zbytečně zatěžovaly svým rozsahem. Česká verze *Jeruzalémské Bible* vzniká metodou srovnávacího překladu z francouzštiny (originální znění JB) a původních biblických jazyků (pro přesné rozpoznání předlohy). Její autoři vzali v potaz i bohatou tradici českých biblických překladů 20. století, které se staly inspirací, cennou zejména po terminologické stránce. Žádný ale nebyl měřítkem, či dokonce svazujícím břemenem v otázce jazykového stylu. I pro tvůrce české JB je totiž nejdůležitější, aby výsledek jejich práce byl věrný biblickému originálu, s co nejpatrnějším uchováním jeho stylu i literární formy. Manželé Dagmar a František X. Halasovi zahájili práci na českém překladu v roce 1980, v polistopadové době se publikovalo pracovní vydání (celkem v 17 svazcích).

Karmelitánské nakladatelství v koedici s nakladatelstvím Krystal OP Váz., cca 2300 str., 650 Kč/1400 Kč

Česká Jeruzalémská Bible jako dar pro papeže

Foto: Biskupství královéhradecké

Dny Bible 2009

Jako každoročně vyhlašuje Česká biblická společnost sbírku „Dny Bible“ na biblické překlady v chudých zemích celého světa. Její výtěžek bude tentokrát směřovat do Afriky. Díky všem dárcům tak budou moci pokračovat překlady v Ugandě, Gabunu a Burkině Faso.

Stále existují stovky domorodých jazyků, především v Africe, do kterých dosud nebyla Bible přeložena. Rádi bychom tímto způsobem nejen pomohli překladatelským snahám, ale také připomněli význam Bible a podpořili její šíření.

V roce 2009 jsme se rozhodli prostřednictvím UBS (Spojených biblických společností) podpořit překladatelské projekty ve třech afrických zemích v celkové část-

ce 1 419 150 Kč: v Ugandě (ekumenický překlad SZ do jazyka *dhopadhola*), v Gabunu (překlad SZ knih do jazyka *yinzébi*) a v Burkině Faso (překlad zbývajících částí SZ do jazyka *gulmacema*). V případě, že se nám prostřednictvím křesťanských církví a našich dárců podaří vybrat částku vyšší, podpoříme také překladatelské projekty Zambie a Tanzanie.

Pokud chcete pomáhat šířit biblický text v chudých zemích, můžete podpořit sbírku „Dny Bible“, která se uskuteční ve vaší farnosti či sboru, nebo peníze poslat přímo na účet České biblické společnosti číslo: **129876273/0300**, variabilní symbol **9999**. Věříme, že také letošní projekty pomohou šířit Boží slovo v domorodých jazycích.

Česká biblická společnost

K větší slávě Boží

[RCM 15/2009]

Milování, díky a ještě jednou díky! Chci vám poědkovat z celého srdce za váš článek *Rozhovor s P. Koláčkem SJ* v 15. čísle ze 6 září 2009.

Pro mě laika, ale věřícího člověka je naprosto nepochopitelné a současně i neuvěřitelné, že teprve po tolika letech možnosti svobody slova najde se někdo, kdo má možnost i odvahu poděkovat a seznámit naše věřící s osudy (alespoň kratičce) člověka, který působil na takovém postu, kde se nás denně, po tolik let, snažil informovat o životě církve, a zasvětil svůj život víře i lidem v naší vlasti. A možno dodat, že je zasvětil podle slov Pána Ježíše, (srov. Mk 12,29–30; Mt 22,39).

„Slyš, izraelský národe! Hospodin, Bůh tvůj, je Bůh jediný; proto miluj Pána, Boha svého, z celého srdce svého a z celé duše své a ze vši mysli své a ze vši sály své!“ druhé pak je mu podobné: „Miluj bližního svého jako sebe samého!“ A když čteme dále, tak se dozvíme, že je to víc jak jiné oběti, – volně řečeno.

A může snad někdo z nás říct, že otec Koláček po celou dobu působení ve Vatikánském rozhlase hlásal něco jiného než Trojjediného Boha a vedl nás k lásce k Němu? A že to vše konal z lásky k nám věřícím v naší vlasti obehnané ostnatým drátem? Nebyli jsme tedy jeho bližní? Proto je pro mě nepochopitelné, že člověk s takovým přehledem, za celá ta léta, nebyl ani řádně ohodnocen důstojností, ale hlavně, že nebyla ani aktivně využita jeho popularita i kapacita jeho vědomostí ve prospěch církve u nás, tedy nás všech, zvláště mezi mládeží a hlavně ke cti Boží.

S úctou a láskou

Ludvík Jan Ryzí, Kurdějov

RC Monitor si můžete objednat na adrese: Res Claritatis, Hlubočepská 85/64, 152 00 Praha 5, e-mail: redakce@claritatis.cz. Máte-li zájem o pravidelné zasílání zpráv e-mailem, můžete se zaregistrovat na internetových stránkách <http://res.claritatis.cz>.

NA ZÁVĚR

Poznámka k týdnu

Afrika – země otevřená pro výkupnou milost

Děni kolem synody pro Afriku jsem sledovala velmi podrobně. Afrika je úctyhodným, z nemalé části katolickým kontinentem. Každý jeden katolický křesťan v Africe je zpravidla vždy plod misíí a často i podlomeného zdraví, nezřídka též i prolité krve misionářů. „Misijní měsíc“ říjen se stal ideálním časovým pozadím pro epochální setkání více než dvou stovek biskupů. Být zanícen pro Afriku je do jisté míry módní postoj, znát nějakého Afričana či pobýt jako turista v Africe – to voní exotikou. Avšak opravdu poznat Afričany a jejich kulturu znamená vidět všechna synonyma lidské chudoby. Intenzivní úsilí organizací na „záchranu“ Afriky s sebou přináší riziko, že se Afričanům misionáři zprostředkovaný poklad víry zkomplikuje sdělením, že kvalitní život je život zajištěný, v dostatku, a ten je třeba mít ze všeho nejdříve pro sebe. Že je to život kontroly – kontroly porodnosti, kontroly správné aplikace ideologie *genderu*, kontroly, zda ještě jsem adaptován na všední život, ve kterém víra má být soukromá věc bez vlivu navenek. Závěry synodu přinesly pojmenování hrozeb působení Západu: zamoření intelektuální

Konsumismus křesťanskou Evropu válčuje nevidanou rychlostí a nerozpakuje se šířit ani tam, kde začaly prožívat své jaro plody misijní práce...

bezohledností, smrtící ideologie potratů a antikoncepce, politická propagace homosexuálního chování... Lidé, kultury, události světa se propojují velmi rychle. Konsumismus křesťanskou Evropu válčuje nevidanou rychlostí a nerozpakuje se šířit ani tam, kde začaly prožívat své jaro plody misijní práce: poznání ceny

lidského života, síly svátostného manželství založeného na spojení jednoho muže a jedné ženy, radost z dostupnosti vzdělání. A tak se i východiska pro misie v Africe mění. Misionáři zde stavějí na přirozených hodnotách, které se Evropě vytratil – na nedoknutelnosti rodiny, na úctě ke starým a nebo mrtvým předkům, na touze po pravdě víry. Práce to není snadná, protože hranice mezi vírou a pověrou je pro celé generace Afričanů neviditelná. Zdravé kořeny už vydaly na povrch výhonky a Církev ukazuje své nádherné plody – třeba v počtu kněží. V říjnu jsme vzpomněli na sv. atého Daniela Comboni, kněze, který zasvětil svůj život evangelizaci Afriky. Narodil se v roce 1831 v italské provincii Brescia. Do ní se Benedikt XVI., který před několika dny synodu o Africe ukončil, vypraví 8. listopadu na pastorační návštěvu. Jak říkám – lidé i události se intenzivně propojují. Věříme, že jsme spojeni i s těmi, které nevidíme a kteří si diář na zemi již nevedou. A tak můžeme v tom, oč usilujeme a zač se modlíme, počítat i s podporou všech svatých (misionářů).

Zdeňka Rybová

Liturgická čtení

8. 11. Neděle	1Kral 17,10–16, Žl 146, Žid 9,24–28, Mk 12,38–44		
	31. neděle v mezidobí		
9. 11. Pondělí	Ez 47,1–2, Žl 46, 1Kor 3,9c–11.16–17, Jan 2,13–22	12. 11. Čtvrtek	Mdr 7,22–8,1, Žl 119, Lk 17,20–25 sv. Josafat
10. 11. Úterý	Mdr 2,23–3,9, Žl 34, Lk 17,7–10 sv. Lev Veliký	13. 11. Pátek	Kol 3,12–17, Žl 103, Mt 25,31–46 Svátek sv. Anežky České
11. 11. Středa	Mdr 6,1–11, Žl 82, Lk 17,11–19 sv. Martin	14. 11. Sobota	Mdr 18,–16;19,6–9, Žl 105, Lk 18,1–8 sv. Mikuláš Tavelič

RC MONITOR – zpravodajský týdeník vydávaný o. s. Res Claritatis pod záštitou České dominikánské provincie. Noviny jsou zaměřeny na osvětu široké veřejnosti v oblasti života a postojů římskokatolické Církeve jako prevence náboženské nesnášenlivosti a xenofobie. Fotografie bez uvedení zdroje pocházejí z Flickr.com. ISSN: 1214-8458. MK ČR E 15474. Adresa redakce: Res Claritatis, Hlubočepská 85/64, 152 00 Praha 5, e-mail: redakce@claritatis.cz, číslo účtu: 1683820001/5500. Redakční rada: Vít Cigánek, RNDr. Václav Frei, Mgr. Michaela Freiová, Mgr. Dagmar Kopecká, P. Mgr. Pavel Mayer OP, Zdeňka Rybová, Mgr. Radim Ucháč, Kateřina Ucháčová, Ondřej Vaněček, Mgr. Matyáš Zrno. Teologický poradce: P. Mgr. Pavel Mayer OP. Objednávky: Periodikum je distribuováno zdarma a lze jej v požadovaném počtu kusů objednat na adrese redakce. Jeho vydávání je možné jedině díky zaslaným darům, které pokrývají náklady na tisk a distribuci. Náklady na jedno číslo jsou přibližně 15 Kč, což pro tento rok činí 465 Kč. Všem dárcům Pán Bůh zaplať. Dary lze podle § 15 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb. uplatnit pro snížení základu daně.